

GRASS ROOTS

DIALOGUE

YEAR 1 ISSUE 11

Kartik-Mangshir 2070 BS

November 2013

आरक्षण र समानता

समानताको आवरण आढाएर अगाडि सारिएको आरक्षण प्रणालीको मारमा परेका, नेपालमा बसोवास गर्ने बहुन् क्षेत्री जो आरक्षणको कोटा भित्र पर्दैनन् उनीहरू हमेसा यस्तै कुरा गरिरहेका छन्।

बस्तावमा भन्ने हो भन्ने आरक्षण प्रणाली समानताको लागि अपनाइएकृ एउटा असमान तरिका हो। आरक्षण प्रणाली भित्र परेका जनजाति, दलित, मध्यसी, महिला आदि वर्गले आफूहरूपनि अरुजस्तै समान, सक्षम भएको दावि एकातिर गरिरहेका छन् भने अर्को तर्फ हामिलाइ माथि उक्सन आरक्षणरूपि सिडि चाहियो पनि भनिरहेका छन्। के यी कुराहरू अमिल्दा भएनन्? आफूहरू सक्षम छन् भन्नेहरूले राष्ट्रहरूले दिएको अवसरलाइ आरक्षणको सहार आविना प्रयोग गर्नु पर्ने होइन र? के आरक्षण शब्द भित्र सहदा बहाहरू आरक्षणबाहिरकासंग असमान हुनुहुन्छ भन्ने देखाउदैन र? आरक्षणको नाममा कमसल व्यक्तिहरूलाई अगाडि सारेर सक्षम व्यक्तिहरू पछाडी ढक्केले काम, देशका लागि प्रतिउत्पादक हुन सक्छ कि सक्दैन?

सच्चै भन्ने हो भने जुन तरिकाबाट दलित, जनजाति, आदिवासी, मध्येषिहरूको वर्गीकरण गरिएको छ, त्यो तरि कानै गलत छ। मानिसहरू छालाको रङ्ग, शारिरिक बनोट र जातका आधारमा गरिएको वर्गीकरणलाइ किति वैज्ञानिक मान्ने? के मध्येशमा बस्ने सबै मध्येशी हैनन् र? के दुइ छाक गर्जो टार्न गाहो भएका, दुख, दर्द पाएका सबै दलित हैनन् र? के जनजाति, आदिवासी वर्ग भित्र पने सबै जात जाति वर्ग का दुझ जाति विच समानता पाइदैन। के जनजाति, आदिवासी भित्र परेका सबै जात जातिले जनजाति, आदिवासी शब्दको अर्थलाइ प्रतिनिधित्व गरेका छन्? के आरक्षणको कोटा भित्र नपरेका जात जाति कोहि पनि गरिब, निमुखा, अपहोलित हैनन्? के नेपालमा भएका सबै जाति जो आरक्षणको कोटा भित्र पर्दैन्, सबै अर्थिकरूपले कमजोर छन्? अनि के साच्चै नै कोटा भित्र रहेर जस जसले छाव्रवृति र काम पाएका छन् ती सबै निमुखा, गरिब र उत्तीडन, जनजाति, आदिवासी, दलित, मध्येसी वा महिला नै छन् त? यस्ता प्रश्नहरू अहिलेको अवस्थामा महत्वपूर्ण छन्।

ए समानता अकार्ड कुरा हो तर शिखर चढने भन्दैमा हे लिकप्टरबाट शिखर चढनुको के महत्व? विकास र समानतामा लागि समय चाहिन्छ र समयको खालि भागमा शिक्षालाइ समावेस गरे मात्रै सबै नेपालीको समान विकास हुन सक्छ। तब भने एउटालाई दलितबाट हटाएर अको लाई लत बनाउनको अर्थ के?

यस अंकमित्र

समावेशीको वहसमा : पृष्ठ १
समानता र आरक्षण : पृष्ठ १
परिवर्तन र सविधान : पृष्ठ ३

समावेशीताको वहशिमा छहूँट २ गांठमा देखिएको पर्दाफ

डा. इन्द्र अधिकारी

काठमाण्डौको छिमेकमा रहेका विभिन्न जिल्लाहरूमध्ये विभिन्न कारणले नुवाकोट बढि चर्चित छ। वाहिर जिल्लामा जन्मिएका र हुक्किएका हामी जस्ताकालागि नुवाकोट घुम्नु र वुभन्नपर्ने जिल्ला मध्येमा पर्दछ। कुनै वेलाको नेपालको राजधानि भएका कारणमात्र नभई विभिन्न कालखण्डमा एकसे एक नेताहरू देखिएका कारण पनि नुवाकोटले हामीजस्ताको मानसपटलमा स्थान पाएको हुनसक्छ। तर सौभाग्य नै भनौ, मैले र राजधानि काठमाण्डौबाट टाढाको जिल्ला पर्वतमा जन्मेपनि नुवाकोटमा जन्मेको जिवनसाथी पाएर नुवाकोटसंग साइनो गाँस्ने मौका पाएँ। लामो समयदेखीको काठमाण्डौ वसाई गर्दै आएकी मेरो लागि नुवाकोटको घर चाडवाड मनाउने र मर्दार्पदाको भेटघाट मै सिमित थियो। यस विचमा पर्यावरणिय लोकतन्त्रकालागि दक्षिण एशियाली संम्बाद नामक संस्थासंग आवद्ध भएर नुवाकोटका केहि गाँउ घुम्ने अनि त्यहाँको रितीस्थिती अनि रहनसहन वुभने मौका पाएँ।

राजधानि शहरको नजिक भएका कारण यसका छिमेकी जिल्लाहरूमा त्यहाँको प्रभाव छ र रहन्छ भन्नेमा द्विविधा नहोला। २४० वर्ष शासन गरेका नेपालको दरवारको प्रमुख सम्पर्ग यिनै छिमेकी जिल्लामा रहे कामा पनि आश्चर्य मान्न पर्दैन। पञ्चायत व्यवस्थाको ३० वर्षे कालखण्डको समाप्ति पछिको पहिलो वहुदलिय चुनावको नतिजाले पनि यो पुष्टि गर्दछ, जसमा तत्कालिन र जावादी भनिएको राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टीले जितेका ३ सिट मध्ये सबै नै काठमाण्डौ वरिपरिका जिल्लाका मतदाताले जिताएका थिए। तर यि सबै थाहा हुँदाहुँदै पनि मलाई एउटा विश्वास थियो कि यि छिमेकी जिल्ला वासीहरूमा हाम्रा जस्ता राजधानीबाट पर रहे का जिल्लाका जनताको तुलनामा चेतनाको शक्ति बढि छ, पडेलेखेका वढि छन् र जनता

को सहभागितामा र राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय परिवेश अनुरुप भएका राजनैतिक र सामाजिक परिवर्तनलाई मनन गर्ने सोच छ होला भनेर। तर पर्यावरणिय लोकतन्त्रकालागि दक्षिण एशियाली सम्बादको स्थानिय छलफल कार्यक्रममा सहभागिनुहो क्रमको नुवाकोटका गाँउहरूको मेरो अनुभव त्यति सकारात्मक रहेन। विषयलाई र आम्री वुभेका मानिसहरु हुँदाहुँदै पनि आपस मै छलफल नगर्ने संस्कृतीको बोलवाला धेरै देखियो। कृपीमा के के समस्या छन् भनेर जेटीएले भन्दा धेरै जानेका मानिसहरु गाँउ मै भेटिए, तर उनिहरूले ति कुरा न त आफुले नै पालना गरे को न आफ्ना साथिभाई र छिमेकीसंग शेयर गरे को पाइयो। गाँउ र टोलसम्म राजनीति घुसाउन सफल उनिहरूको वुभाईमा आज आफुले चाहे को भन्दा अर्को दललाई मत दिएकै आधारमा छिमेकी सधै विपक्ष हुन्छ भन्नेजस्तो बुझियो। तर आज विपक्षमा रहेको छिमेकीलाई आफ्नो पक्षमा ल्याउन पनि राजनीती मात्र नभै कृपि, गाँउको विकास, समाज र संस्कृती लगायतका विषयमा पनि गहन छलफल र सुमधुर सम्बन्ध आवश्यक देखिन्छ। अर्को, २०६२/६३ को आन्दोलनसंगै नेपालले र राजनैजिक र सामाजिक रूपमा फड्को मारेको छ। हिजो सम्म समाजमा हेपिएर र पिछडीएर रहे को समुदाय, खासगरी महिला, जनजाती, दलित र गरिबको वारेमा छिमेकी काठमाण्डौमा कैयौं गरमागरम वहस भएर नयाँ नयाँ निती नियम अनि कार्ययोजना वनेर लागु हुने अवस्थामा छन्। तर नुवाकोटका गाँउहरूमा चै अझैपनि बैठक भनेपश्चात त्यहाँका टाठावाठा पुरुषहरू नै जुर्माएर आउने, सकेसम्म बैठकका वारेमा अरुलाई जानकारी नै नगराउने, बैठकमा जसो तसो आएकाहरूको पनि कुरा सुन्न नचाहने, उनिहरूको भावनालाई वुभने प्रयास नगर्ने जस्ता

(आरक्षणको जवाहलाल विश्व विद्यालयवाट याजै तिक समाजशास्त्रमा विद्यावार्दीही गरेकी अधिकारी हाल पर्यावरणिय लोकतन्त्रकालागि लिंग इश्वियाली संरचाह नामक संस्थाकी कार्यकारी अध्यक्ष छन्।)

कमशः समावेसीताको बहशमा

कायम रहेको गुनासा बाक्लै सुन्नमा आएका छन् । हामीले नै बोलाएका भेलाहरुमा पनि ति समुदायको उचित उपस्थिती देख्न नपाएपछि स्थानिय साथीहरुलाई यसको कारण सोधा आउन जवाफ पनि त्यति चित वुभ्र्दो पाइन नथ्यो । उनिहरुको फुर्सद छैन, इच्छा छैन, खवर त गरेको तर काममा जानु छ रे, इत्यादी । हो आजसम्म चलिआएको चलनलाई भत्काएर नयाँ शुरुवात गर्दा शुरुका दिनहरुमा सबैलाई असहज नै लाग्छ ।

हिजोसम्म गाँउका बैठकहरु भनेको त्यहाँका पढेले खेकाहरु, त्यहाँका गन्यपान्यहरुले मात्र भरिभराउ हुने, त्यस्ताले मात्र जानेका हुन्छन्, उनिहरुसंग मात्र ज्ञान हुन्छन् र उहिरुमात्र बोल्न सक्छन् भन्ने मानसिकतामा आधारित थियो । अनि पढे लेखेका र जानेवुभेकाले नै समग्र गाँउको प्रतिनिधीत्व गरेर काम गरिदिन्छन भन्ने मान्यता थियो । तर आज हिजो हामीले अपनाउदै आएको

पो थाहा हुन्छ” भन्ने भनाई हाम्रा गाँउघरमा पहिला देखि नै थिए । त्यसको मतलब हेर्ने हो भने महिलाले समाजमा गरेको अनुभव पुरुषले भन्दा महिलाले नै राम्री जानेको हुन्छ, किनभने उ त्यसलाई व्यहोर्ने र भोग्ने प्रथम पात्र हो । यो कुरा जनजाती, दलित र गरिबलाई पनि लागु हुन्छ । आफु जनताको प्रतिनिधी हुँ र शासन गर्ने ‘अधिकार मेरो हो भन्नेहरु कृतिसम्म अनभिज्ञ हुन्छन् भन्ने बारेमा पनि गाँउघरमा यस्तै अको ‘भनाई पनि हामीले सुनेकै हो । कुनै गरिबले र जाको देश दौडाहाका क्रममा “सरकार हामिले खान पाएनौ” भन्दा राजाबाट उल्टो प्रतिप्रश्न गरियो रे कि “के दुध र भात पनि खान पाइनस्” भनेर । शासन गर्ने र शासित हुनेको वुभाईमा देखिएका यिनै अन्तरलाई न्युन गर्न र सबै लाई आफु र आफ्नो समाज र त्यहाँको परिवेश वुभेर अगाडि वढ्ने मौका प्रदान गर्नकालागि आज समाजले सबैको सहभागिता खोजेको हो । र हामीले वुभ्न पर्ने कुरा के हो भने यो

मान्छे शिक्षीत हुदैमा केहि हुँदौरेनछ । ने पाललाई नै हेरेर भन्दा यहाँ केही मान्छे विश्व कै धनि कहालिएका छन्, केहि मान्छे शिक्षा लगाएतका क्षेत्रमा पनि संसारभर परिचित छन् । तर त्यति हुँदौहैपनि उनिहरुलाई विश्वले हेर्ने दृष्टिकोण त तपाईं र म सरह नै हो रहेछ । विदेश जानलाग्दा भिसा पाउन गाटो, बल्लतल्ल भिसा पाएर विदेशको एयरपोर्ट पुगेपश्चात यो र त्यो वहानामा खानतलानी र भन्भड । यी कुराहरु आफुलाई जुन वर्गको नेपाली भन्ने ले पनि व्यहोर्नु पर्ने । तर अर्को तिर विकसीत भनिएको देशको चै अनपढ या माग्ने नै भएपनि उसले त्यहाँको सबैते पाउने सरह सुविधामा नै पाल आँउछ । भिसा नै नलिइ आएको जो कोहि पश्चिमालाई यही एअरपोर्ट “थ्याङ्क यु सर” भन्दै दुइ मिनेटमा भिसा दिएर स्वागत गरिन्छ । किन? हामीकहाँ औलामा गन्न सकिने मात्र अगाडि दे खिएका छन् र अत्याधिक मान्छेहरु आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक र सांस्कृतिक रूपमा कमजोर

“**कुनै गरिबले राजाको देश दौडाहाका क्रममा “सरकार हामिले खान पाएनौ” भन्दा राजाबाट उल्टो प्रतिप्रश्न गरियो रे कि “के दुध र भात पनि खान पाइनस्” खान पाइनस्” भनेर । शासन गर्ने र शासित हुनेको वुभाईमा देखिएका यिनै अन्तरलाई न्युन गर्न र सबै लाई आफु र आफ्नो समाज र त्यहाँको परिवेश वुभेर अगाडि वढ्ने मौका प्रदान गर्नकालागि आज समाजले सबैको सहभागिता खोजेको हो ।**

॥

त्यो मोडलमा कमजोरी फेला पारियो । केहि विशेष व्यक्ति मात्र जान्ने/सुन्ने हुँदौहरेनछन् । पढेका र नपढेका, धनि र गरिब, ठुला भनिने र साना भनिने सबै जात/जाती, पुरुष र महिला सबैसंग ज्ञान हुन्छ । उनिहरुपनि अवसर पाउने हो भने आफुमा भएका ज्ञानहरु अर्थात आफुले जानेका कुराहरु अरु समक्ष राख्न र छलफल गर्न सक्छन् भन्ने कुरा आज प्रमाणित मात्र भएको छैन, आफ्नो ज्ञान, अनुभव र समस्यालाई जान्ने वुभ्ने का नाममा अर्को प्रतिनिधी खोजेर उनिमार्फत प्रस्तुत गर्न भन्दा जसको हो उसले वताउँदा अभ्य सरल, वुभिने र प्रभावकारी रूपमा पस्कन सकिन्छ भन्ने उदाहरण कायम भैसकेको छ । हुन यसलाई प्रमाणित गर्ने प्रकारको भनाईहरु जस्तै “खुट्टाको दुखाई त जुता लगाउनेलाई

व्यवस्थाको मुख्य उद्देश्य गाँउका कमजोर र शोषित पिडित वर्गको उत्थान हो, तर त्यो उत्थान अर्थात अहिले यसलाई कार्यान्वयन गर्ने कुरा चै शुरुका दिनमा आज गाँउका टाठावाठाहरुका विरुद्धको अभियान त हैन जस्तो लाग्छ । तर यो अवधारणा त आज पिछ्डिएको गाँउ र देशलाई अगाडि लैजाने संकल्पका साथ ल्याइएको हो र सबैलाई अवसर दिएर लोकतन्त्रलाई तल्लो तहसम्म लैजाने परियोजना हो । हामीले अनुभव गरकै कुरा हो, एकाध मान्छे धनि हुँदैन, एकाध

छन् । उनिहरु को मा ठिक उल्टो अर्थात अत्याधिक मान्छेहरु सबल छन् । र कुन कस्तो देश या समाज भनेर हेर्नका लागि त्यहाँको अत्याधिक मान्छे, कस्ता छन् त्यसमा भर पर्दछ न कि केहि व्यक्ति । त्यसैले काठमाण्डौले आज शुरु गरेको समावेसी विकासको प्रकृया सबै ने पालीको सहभागितामा र सबैलाई विकसीत हुने अवसर दिने पवित्र मनसायका साथ आएको हो । यसबाट कै हामी पछाडी परिने हो कि, कतै यो हाम्रो विरुद्ध लक्षित छ कि भनेर शंका गरेर होइन, सहयोग गरेर अगाडि वढाएमा आजसम्म विभिन्न कारणले चर्चीत रहको नुवाकोटले यो साख भविष्य सम्म कायम राख्न सक्ने देखिन्छ ।

परिवर्तन, संविधान र यसका प्रोटोटाइपहरू

१९ फेरी २०७०को द्वितीय संविधान समाको चुनावमा कांग्रेस एमालेले जितेका छन्।

पहिलो संविधान समाको चुनावमा अपेक्षा गरिएजस्तै माओवादीले जिल चकेन र चौथो शतिक भयो। अहिले संविधान बनाउने पहिलो न्याउटोट कांग्रेसलाई र द्वितीय एमाले लाई ढिल्लिको छ। नेपाली जनताको राजनितिक सहभागीतामा पनि माथि उल्लेख गरे

जस्तै प्रोटोटाइपको आवाख्यकता रहेछ।

बलिया भनिदा कक्षाकोठाभित्र आमोल सरले पटपटी संविधानवारे ले कचर दिइरहेका रहेका थिए। उनका मुख्यावाट ४६सालको संविधान, अन्तरिम संविधान, नयाँ संविधान जस्ता पट्यारलागदा शब्द सुन्दा सुन्दा मलाई त कता कता कागजलाई बेल पाक्यो हर्ष न विस्मात जस्तो अनुभव लाग्याथ्यो। अल्लीले एक पटक के हाई काद्या थिएँ, बुढा आफ्ना चोर औलाले बन्दुक ताकेहै मतिर तेसाउदै प्वाक्क सो धिहाले, पुरानो संविधान र अहिलेको संविधानमा के फरक छ? म भने मनमनै सोचेँ, दिनदिनै चेन्ज हुने संविधानवारे पनि के सोधो होलान्? घोकेको तथाँ तर यो नाथु मगजले के सम्भिन्न्यो र। त्यसपछि त परिवर्तन शब्द सुन्दा पनि हाइ काद्न बेर लाउँदिन। तर खासमा परिवर्तन सबैले स्वीकार्नेपर्ने नियम नै रहेछ। जानेर वा नजानेर हामीले परिवर्तनलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षरूपमा चाहे कै रहेछौं। हजुर, म कुरा गर्दैछु परिवर्तित समय, परिवर्तित जीवनशैली, परिवर्तित सोच, परिवर्तन भइरहने मानिसका असीम इच्छा। आकड्छाहरू, अनी परिवर्तित सामाजिक, राजनैतिक, सांस्कृतिक परिवेशका श्रृंखलाहरू। यी सबै परिवर्तनका भिन्नाभिन्न स्वरूप हामीभित्रै मौलाउँदा रहेछन् त कोही हामै ओरीपरी खेल्दारहेछन्। यद्यपि यी स्वरूपलाई कसरी आंकलन गर्ने, त्यो हाम्रो द्रिष्टिकोणमा निहित हुदारहेछ। ती परिवर्तनका तितामिठा अनुभवहरू हामीले आभास गरिरहेकै हुँदारहेछौं। यद्यपि यसलाई आशा वा निराशाको धारमा दौहोच्योउने, त्यो हाम्रो अठोटमा नै भरपर्दोरहेछ। एउटा शिशु यस धर्तीमा आफ्ना कोमल चक्षु नटेकै परिवर्तनको मार्गचिरिमा समायोजित भइसकेको हुन्छ र मात्र यो संसार हेनै मौका पाउँछ, हैन भने गर्वभित्रै यसको अस्तित्व सीमित हुनजान्छ। एउटी आमा गर्व अवस्थामै आफ्नो शिशुको लागी छट्टै संसारको कल्पना गर्दछिन् जसमा आफ्नो भावी शिशु अरूकाभन्दा भिन्न तरि काले हुकेको देख्न्याहान्तिन्। यहाँसम्म कि बाटो चहाँदै र भुवोलुगा लत्राउदै हिँड्ने भिखारीपनि कचौरा थाप्दै परिवर्तनको भिख मार्गदै हिँड्दछ। पहिला त्यो भिषारी पेट भर्न चाहन्छ, त्यसपछि शरीर ढाक्न चाहन्छ, अनी त्यतीले नपुरोपछि आफ्नो सोचलाई परिवर्तनको मार्गमा दोहोच्याउदै परिवार बनाउन चाहन्छ, जसको टुडगो यही परिवर्तित समाजले गर्दैरहेछ।

एउटा खलासी सधैभरि बसको ढोका ढक्काउदै र सिर्डी फुक्कै जीवन गुजारा गर्न चाहन्न। मैले देखेको छु त्यो खलासीको आँखामा उम्रिदै गएको सपना जसमा उ आफ्नै गाडी आफैले चलाउदै चुरोटको चुस्की लिइरहेको हुन्छ। सपना साँचे, अठोट राख्ने, इच्छा प्रकट गर्ने, इख पलाउने अनी

आजभोलीको राजनीतीमा जस्तै प्रतिबद्धता जाहेर गर्ने संस्कृति यत्रतत्र रूपमा छर्रीएको सबैलाई अवगत छ तर यी संस्कृतिको स्वरूपमा क्रमबद्ध परि वर्तन आइरहेको तथ्यलाई बाहिर खुलेर उजागर गर्न चाहाँदा रहेनछौं, किन? किनभने हामी अरूको आँखामा आफुलाई संधर, विश्वस्थ, निडर, उद्देश्यमुख र दृढ भएको देखाउन चाहाँदा रहेछौं। हामी डराउँदारहेछौं कि कतै समयसंगै परिवर्तन भइरहने हाम्रा सपना, इच्छा, अठोट, उद्देश्यमाथि कसैको ठोस या अपरिवर्तित कलंक वा छिटा पर्छ, कि भनेर। हामी डराउँछौं की कतै हामी भित्र भख्नै फक्न लागेको कोपिलमाथि कोहि बैरीको कूदृष्टि पर्छ, कि भनेर। एकपटक मात्र हैन, बारमबार गरेको गल्तीलाई हामी दोहोच्याउन राजी हुदै नौं तर पनि हामी गल्ती गर्न भने पछाडी पर्दारहेनछौं, किन? किनभने मानिस एउटै गल्तीबाटै फरक फरक समयमा भिन्न भिन्नै पाठ सिक्न चाहाँदो रहेछ। कक्षाभित्र शिक्षकले दिएको खाक्रो लेक्चर होस् या आमसभामा कानै खानेगारी चिच्याएका आदर्शवादी विचार अनी यथास्तिथिवादी समालो चनाको चक्रव्युहमा फसेर त्यो परिवर्तनको आभासबाट हामी कोही पनि बञ्चित हुन नचाहाँदा रहेछौं।

आज हाम्रो देश परिवर्तनको संघारमा छ र नै हामी सबैले आफूभित्र नयाँ नै पालको स्वरूप निर्धारण गर्ने अवसर पाएका छौं। यद्यपि त्यो स्वरूप संरथ भने पकै छैन। संविधान सभाको चुनावअगाडी र पछि निर्धारण गरेको नयाँ नेपालको स्वरूप एकदम फरक छ र यो सत्यबाट हामी भाग्न खोज्नु हुदैन। यसो भन्तुका कारण हुन् राजनीतिक अन्यौललाई सुल्भाउन अनी नयाँ संविधान निर्माण गर्न जनादेश दिइ पठाइएका नयाँ अनुहारहरूबीचका नयाँ सम्झौता अनी पटक पटक परिवर्तन भइरहने तीनका प्रतिबद्धताहरू। उदाहरणकालागी वर्गसंघर्षबाट युद्धको थालनी गर्दै अनी निरडकुश र जासंस्थाको उन्मुलन गर्दै गणतन्त्र स्थापना गर्ने भनिएका माओवादी नै तृत्वपक्षका सांस्कृतिक राजा राख्ने, खुला पुजीवादी आर्थिक निर्ती अप्याउने अनी समावेशी सरकार बनाउने भन्दै नयाँ सरकारको पगडी एकलै लगाउने जस्ता कुराले उनीहरूभित्रै पनि भीषण परिवर्तनको जरा गाडिएको तथ्य पुष्टि हुन्छ। वर्तमान अवस्थाको राजनीतिक परिवेशलाई आकलन गर्ने हो भने अरू दललाई सुधारवादी, संशोधनवादी, राजावादी, प्रतिक्रियावादीको बादलले ढाकै आफुलाई सर्वहरावर्गीय क्रान्तिकारी जनवादीको एकमात्र आफुभएको दावी गर्न चाहन्छ, माओवादी दल। अहिले माओवादी मुख्य चुनावी शक्तिका रूपमा स्थापित हुनुपछाडी अनेक कारणहरूबीच एउटा अर्को पनि हो उनीहरूले सामाजिक, सांस्कृतिक र आर्थिक क्रान्तिजस्ता परिवर्तनका गगनचुम्बी स्वरूपलाई आफ्ना दलका मुल एजेन्डा बनाएको चतुर्याई। सवहारावर्ग जो सधै उपेक्षित भए, तिनीहरूलाई परिवर्तनको आभाष दिलाए अनी त्यही वर्गलाई मुल हतियार बनाएर अहिले नेपाली राजनीतिमा उदयीम(न छन् प्रचण्ड, बावुराम, बादल, अनी महरा जस्ता नवनायकहरू।

भखैरे २०७० मंसीरको संविधान सभाको चुनावमा माओवादीले हारेको र कांग्रेस एमाले पार्टीहरूले जितैको अवस्था छ। दस वर्षभन्दा अगाडी केही नभएको तर अहिले सञ्चार, यातायात, विज्ञान प्रविधिको क्षेत्रलाई विकासको चरम विन्दुमा पुऱ्याएको श्रेय आफ्ना तालुमाथि थुपार्न सबै नैताहरु लागीपैरे का छन्। तर दुधलाई दुध र पानीलाई पानीको भाषामा भन्नुपर्दा ती विकासका भलकहरू कुनै दलविशेषले भित्राएका जादुमय उपज होइनन, बरू परिवर्तनले हाम्रालागी थुपारेका प्रोटोटाइप हुन्। तसर्थ यी प्रोटोटाइपका सहायताले नै अब नयाँ नेपालको ढाचाँ निधारण गनुपर्छ जुन पहिलाको जस्तै अस्थिर हुनेछैनन्।

तीनै जनता जसले २०४६ सालको पञ्चायथी व्यवस्थाविरूद्धको जनआन्दोलनमा कांग्रेस र एमाले दलहरूको संवैधानिक राजतन्त्रको नारालाई जोड दिएका थिए, फेरी जनआन्दोलन(२ मा तिनै जनताले माओवादी लगायतका सातदलका लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको नारालाई आत्मसाथ गर्दै राजसंस्था सराई दिएका थिए। फेरी २०७०को दोस्रो संविधान सभाको चुनावमा कांग्रेस

एमालेले जितेका छन्। पहिलो संविधान सभाको चुनावमा अपेक्षा गरि एजस्टै माओवादीले जित्त सकेन र चौथो शतक भयो। अहिले संविधान बनाउने पहिलो म्यान्डेट कांग्रेसलाई र दोस्रो एमालेलाई दिइएको छ। नै पाली जनताको राजनितिक सहभागीतामा पनि माथि उल्लेख गरेजस्तै प्रोटोटाइपको आवाश्यकता रहेछ।

यसबाट के पुष्टि हुन्छ भने परिवर्तन हाम्रो शक्ति रहेछ, आत्मविश्वास र प्रेरणाको स्रोत पनि रहेछ। यस्ता परिवर्तनका प्रोटोटाइपलाई निल्याएर आंकलन गर्याएनने पक्कैपनि फेरी पहिलाजस्तै नयाँ नेपालको मार्गचित्रलाई कमजोर र फितलो हुन दिने कुसंस्कारको विकासमा न राजनितिक दलहरूमा हुनेछ न हामीभित्र।

सन २०१४ मा काठमाडौं विश्वविद्यालयबाट विकास अध्ययनमा स्नाकोत्तर गरेकाका शेखर के सी हाल कोइका नेपालमा अनुशन्धानकर्ता छन्।

EVENTS AND ACTIVITIES

एक्यबद्धता आर्थिक सरगोलन, सन २०१३ अक्टूबर २१

Published by

SADED-Nepal

Advisors: Prof Lok Raj Baral, Vijay Pratap

Editors: Indra Kumari Adhikari, Uddhab Pyakurel

Managing Editor: Shekhar KC

comments:

sadednepal@gmail.com

www.sadednepal.blogspot.com

Supported by

SIEMENPUU FOUNDATION,
FINLAND